ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Βρυξέλλες, 4.6.2025
COM(2025) 213 final

Σύσταση για

ΣΥΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

σχετικά με την οικονομική, κοινωνική, διαρθρωτική και δημοσιονομική πολιτική και την πολιτική απασχόλησης της Κύπρου

{SWD(2025) 213 final}

Σύσταση για

ΣΥΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

σχετικά με την οικονομική, κοινωνική, διαρθρωτική και δημοσιονομική πολιτική και την πολιτική απασχόλησης της Κύπρου

ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ,

Έχοντας υπόψη τη Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και ιδίως το άρθρο 121 παράγραφος 2 και το άρθρο 148 παράγραφος 4,

Έχοντας υπόψη τον κανονισμό (ΕΕ) 2024/1263 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2024, σχετικά με τον αποτελεσματικό συντονισμό των οικονομικών πολιτικών και την πολυμερή δημοσιονομική εποπτεία και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1466/97 του Συμβουλίου[1], και ιδίως το άρθρο 3 παράγραφος 3,

Έχοντας υπόψη τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1176/2011 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Νοεμβρίου 2011, σχετικά με την πρόληψη και τη διόρθωση των υπερβολικών μακροοικονομικών ανισορροπιών[2], και ιδίως το άρθρο 6 παράγραφος 1,

Έχοντας υπόψη τη σύσταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής,

Έχοντας υπόψη τα ψηφίσματα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου,

Έχοντας υπόψη τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου,

Έχοντας υπόψη τη γνώμη της Επιτροπής Απασχόλησης,

Έχοντας υπόψη τη γνώμη της Οικονομικής και Δημοσιονομικής Επιτροπής,

Έχοντας υπόψη τη γνώμη της Επιτροπής Κοινωνικής Προστασίας,

Έχοντας υπόψη τη γνώμη της Επιτροπής Οικονομικής Πολιτικής,

Εκτιμώντας τα ακόλουθα:

Γενικές παρατηρήσεις

(1) Ο κανονισμός (ΕΕ) 2024/1263, που άρχισε να ισχύει στις 30 Απριλίου 2024, προσδιορίζει τους στόχους του πλαισίου οικονομικής διακυβέρνησης, το οποίο έχει ως στόχο να προωθούνται τα υγιή και βιώσιμα δημόσια οικονομικά, η βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη και η ανθεκτικότητα μέσω μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων, καθώς και να προλαμβάνονται τα υπερβολικά δημοσιονομικά ελλείμματα. Ο κανονισμός ορίζει ότι το Συμβούλιο και η Επιτροπή ασκούν πολυμερή εποπτεία στο

[1] ΕΕ L, 2024/1263, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj.
[2] ΕΕ L 306 της 23.11.2011, σ. 25, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2011/1176/oj.

πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, σύμφωνα με τους στόχους και τις απαιτήσεις που ορίζονται στη ΣΛΕΕ. Το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο περιλαμβάνει, συγκεκριμένα, τη διατύπωση και την εποπτεία της εφαρμογής των ειδικών ανά χώρα συστάσεων. Ο κανονισμός προωθεί επίσης την ανάληψη ιδίας ευθύνης σε εθνικό επίπεδο για τη δημοσιονομική πολιτική και τονίζει τη μεσοπρόθεσμη εστίασή της, σε συνδυασμό με πιο αποτελεσματική και πιο συνεκτική επιβολή. Κάθε κράτος μέλος πρέπει να υποβάλει στο Συμβούλιο και την Επιτροπή εθνικό μεσοπρόθεσμο δημοσιονομικό-διαρθρωτικό σχέδιο που περιέχει τις δημοσιονομικές, μεταρρυθμιστικές και επενδυτικές δεσμεύσεις του, για χρονικό διάστημα τεσσάρων ή πέντε ετών, ανάλογα με τη διάρκεια της εθνικής νομοθετικής περιόδου. Η πορεία των καθαρών δαπανών[3] στα εν λόγω σχέδια οφείλει να πληροί τις απαιτήσεις του κανονισμού, συμπεριλαμβανομένων των απαιτήσεων για θέση ή διατήρηση του δημόσιου χρέους σε αξιόπιστα καθοδική πορεία έως το πέρας της περιόδου προσαρμογής ή για διατήρησή του σε συνετά επίπεδα κάτω από το 60 % του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος (ΑΕΠ), καθώς και για μείωση και/ή διατήρηση του δημοσιονομικού ελλείμματος κάτω από την τιμή αναφοράς του 3 % του ΑΕΠ που ορίζει η Συνθήκη, σε μεσοπρόθεσμο ορίζοντα. Όταν κράτος μέλος δεσμεύεται να υλοποιήσει ένα κατάλληλο σύνολο μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων σύμφωνα με τα κριτήρια που περιγράφονται στον εν λόγω κανονισμό, η περίοδος προσαρμογής μπορεί να παραταθεί κατά έως και τρία έτη.

(2) Ο κανονισμός (ΕΕ) 2021/241 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου[4], με τον οποίο θεσπίστηκε ο μηχανισμός ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (στο εξής: ΜΑΑ), άρχισε να ισχύει στις 19 Φεβρουαρίου 2021. Ο ΜΑΑ παρέχει χρηματοδοτική στήριξη στα κράτη μέλη, με την οποία επιτυγχάνεται δημοσιονομική ώθηση χρηματοδοτούμενη από την Ένωση, για την υλοποίηση μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων. Σύμφωνα με τις προτεραιότητες του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου για τον συντονισμό των οικονομικών πολιτικών, ο ΜΑΑ ενισχύει την οικονομική και κοινωνική ανάκαμψη, αποτελώντας παράλληλα την κινητήρια δύναμη για βιώσιμες μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις, προωθώντας ιδίως την πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση και καθιστώντας τις οικονομίες των κρατών μελών πιο ανθεκτικές. Συμβάλλει επίσης στην ενίσχυση των δημόσιων οικονομικών και στην τόνωση της ανάπτυξης και της δημιουργίας θέσεων εργασίας μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα, στη βελτίωση της εδαφικής συνοχής εντός της Ένωσης και στη στήριξη της συνεχιζόμενης εφαρμογής του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων.

(3) Ο κανονισμός (ΕΕ) 2023/435 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου[5] (στο εξής: κανονισμός REPowerEU), ο οποίος εκδόθηκε στις 27 Φεβρουαρίου 2023,

---

3 Οι καθαρές δαπάνες όπως ορίζονται στο άρθρο 2 σημείο 2) του κανονισμού (ΕΕ) 2024/1263: «καθαρές δαπάνες»: οι κρατικές δαπάνες μετά την αφαίρεση i) των δαπανών για τόκους· ii) των μέτρων διακριτικής ευχέρειας στο σκέλος των εσόδων· iii) των δαπανών για προγράμματα της Ένωσης που καλύπτονται στο σύνολό τους από ενωσιακά κονδύλια· iv) των εθνικών δαπανών για τη συγχρηματοδότηση προγραμμάτων που χρηματοδοτούνται από την Ένωση· v) των κυκλικών στοιχείων των δαπανών για επιδόματα ανεργίας· και vi) των έκτακτων και άλλων προσωρινών μέτρων.

4 Κανονισμός (ΕΕ) 2021/241 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Φεβρουαρίου 2021, για τη θέσπιση του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (ΕΕ L 57 της 18.2.2021, σ. 17, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj).

5 Κανονισμός (ΕΕ) 2023/435 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Φεβρουαρίου 2023, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) 2021/241 όσον αφορά τα κεφάλαια για το REPowerEU στα σχέδια ανάκαμψης και ανθεκτικότητας και για την τροποποίηση των

αποσκοπεί στη σταδιακή κατάργηση της εξάρτησης της Ένωσης από τις εισαγωγές ρωσικών ορυκτών καυσίμων. Με τον τρόπο αυτόν βοηθά να επιτευχθεί ενεργειακή ασφάλεια και να διαφοροποιηθεί ο ενεργειακός εφοδιασμός της Ένωσης, αυξάνοντας παράλληλα την αξιοποίηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, τις ικανότητες αποθήκευσης ενέργειας και την ενεργειακή απόδοση. Η Κύπρος πρόσθεσε ένα νέο κεφάλαιο για το REPowerEU στο οικείο εθνικό σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, με στόχο τη χρηματοδότηση καίριων μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων που θα συμβάλουν στην επίτευξη των στόχων του REPowerEU.

(4) Στις 17 Μαΐου 2021 η Κύπρος υπέβαλε στην Επιτροπή το οικείο εθνικό σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, σύμφωνα με το άρθρο 18 παράγραφος 1 του κανονισμού (ΕΕ) 2021/241. Δυνάμει του άρθρου 19 του εν λόγω κανονισμού, η Επιτροπή αξιολόγησε τη συνάφεια, την αποτελεσματικότητα, την αποδοτικότητα και τη συνοχή του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές αξιολόγησης που καθορίζονται στο παράρτημα V. Στις 20 Ιουλίου 2021 το Συμβούλιο εξέδωσε την εκτελεστική του απόφαση σχετικά με την έγκριση της αξιολόγησης του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Κύπρου[6], η οποία τροποποιήθηκε βάσει του άρθρου 18 παράγραφος 2 στις 8 Δεκεμβρίου 2023 με σκοπό να επικαιροποιηθεί η μέγιστη χρηματοδοτική συνεισφορά για μη επιστρεπτέα χρηματοδοτική στήριξη, καθώς και να συμπεριληφθεί το κεφάλαιο για το REPowerEU[7]. Η αποδέσμευση των δόσεων εξαρτάται από την έκδοση απόφασης της Επιτροπής, σύμφωνα με το άρθρο 24 παράγραφος 5, που να δηλώνει ότι η Κύπρος έχει επιτύχει ικανοποιητικά τα σχετικά ορόσημα και τους στόχους που έχουν καθοριστεί στην εκτελεστική απόφαση του Συμβουλίου. Η ικανοποιητική επίτευξη προϋποθέτει ότι δεν έχει αναιρεθεί η επίτευξη των προηγούμενων οροσήμων και στόχων για την ίδια μεταρρύθμιση ή επένδυση.

(5) Στις 21 Ιανουαρίου 2025 το Συμβούλιο, κατόπιν σύστασης της Επιτροπής, εξέδωσε σύσταση για την έγκριση του εθνικού μεσοπρόθεσμου δημοσιονομικού-διαρθρωτικού σχεδίου της Κύπρου[8]. Το σχέδιο υποβλήθηκε σύμφωνα με το άρθρο 11 και το άρθρο 36 παράγραφος 1 στοιχείο α) του κανονισμού (ΕΕ) 2024/1263, καλύπτει την περίοδο από το 2025 έως το 2028 και προβλέπει δημοσιονομική προσαρμογή που καλύπτει χρονικό διάστημα τεσσάρων ετών.

(6) Στις 26 Νοεμβρίου 2024 η Επιτροπή εξέδωσε γνώμη σχετικά με το σχέδιο δημοσιονομικού προγράμματος 2025 της Κύπρου. Την ίδια ημερομηνία, βάσει του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1176/2011, η Επιτροπή ενέκρινε την έκθεση του μηχανισμού επαγρύπνησης 2025, στην οποία η Κύπρος συγκαταλέγεται μεταξύ των κρατών μελών για τα οποία απαιτείται εμπεριστατωμένη επισκόπηση. Η Επιτροπή ενέκρινε επίσης σύσταση για σύσταση του Συμβουλίου σχετικά με την οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ και πρόταση σχετικά με την κοινή έκθεση για την απασχόληση 2025, όπου αναλύεται η εφαρμογή των κατευθυντήριων γραμμών για την απασχόληση και των

κανονισμών (ΕΕ) αριθ. 1303/2013, (ΕΕ) 2021/1060 και (ΕΕ) 2021/1755 και της οδηγίας 2003/87/ΕΚ (ΕΕ L 63 της 28.2.2023, σ. 1, ELI: http://data.europa. eu/eli/reg/2023/435/oj).

6 Εκτελεστική απόφαση του Συμβουλίου, της 20ής Ιουλίου 2021, για την έγκριση της αξιολόγησης του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Κύπρου (10686/2021).

7 Εκτελεστική απόφαση του Συμβουλίου, της 8ης Δεκεμβρίου 2023, για την τροποποίηση της εκτελεστικής απόφασης της 20ής Ιουλίου 2021 για την έγκριση της αξιολόγησης του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Κύπρου (15571/2024).

8 Σύσταση του Συμβουλίου, της 21ης Ιανουαρίου 2025, για την έγκριση του εθνικού μεσοπρόθεσμου δημοσιονομικού-διαρθρωτικού σχεδίου της Κύπρου, ΕΕ C, C/2025/10/2.

αρχών του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων. Το Συμβούλιο εξέδωσε τη σύσταση σχετικά με την οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ[9] στις 13 Μαΐου 2025 και την κοινή έκθεση για την απασχόληση στις 10 Μαρτίου 2025.

(7) Στις 29 Ιανουαρίου 2025, η Επιτροπή δημοσίευσε την Πυξίδα Ανταγωνιστικότητας, ένα στρατηγικό πλαίσιο που αποσκοπεί στην ενίσχυση της παγκόσμιας ανταγωνιστικότητας της ΕΕ κατά την επόμενη πενταετία. Σε αυτήν προσδιορίζονται οι τρεις επιταγές μετασχηματισμού της βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης: i) καινοτομία· ii) απανθρακοποίηση και ανταγωνιστικότητα· και iii) ασφάλεια. Για να γεφυρωθεί το χάσμα καινοτομίας η ΕΕ έχει ως στόχο να ενισχύσει τη βιομηχανική καινοτομία, να στηρίξει την ανάπτυξη νεοφυών επιχειρήσεων μέσω πρωτοβουλιών όπως η στρατηγική της ΕΕ για τις νεοφυείς επιχειρήσεις και την επέκτασή τους, και να προωθήσει την υιοθέτηση προηγμένων τεχνολογιών όπως η τεχνητή νοημοσύνη και η κβαντική υπολογιστική. Στο πλαίσιο της επιδίωξης μιας πιο πράσινης οικονομίας, η Επιτροπή παρουσίασε ένα ολοκληρωμένο σχέδιο δράσης για την οικονομικά προσιτή ενέργεια και μια συμφωνία για καθαρή βιομηχανία, διασφαλίζοντας ότι η μετάβαση στην καθαρή ενέργεια θα παραμείνει οικονομικά αποδοτική και φιλική προς την ανταγωνιστικότητα, ιδίως για τους ενεργοβόρους τομείς, και θα αποτελεί μοχλό ανάπτυξης. Για να μειωθούν οι υπερβολικές εξαρτήσεις και να αυξηθεί η ασφάλεια η Ένωση δεσμεύτηκε να ενισχύσει τις παγκόσμιες εμπορικές εταιρικές σχέσεις, να διαφοροποιήσει τις αλυσίδες εφοδιασμού και να διασφαλίσει την πρόσβαση σε κρίσιμες πρώτες ύλες και καθαρές πηγές ενέργειας. Οι προτεραιότητες αυτές υποστηρίζονται από οριζόντιους παράγοντες διευκόλυνσης, δηλαδή την κανονιστική απλούστευση, την εμβάθυνση της ενιαίας αγοράς, τη χρηματοδότηση της ανταγωνιστικότητας και μιας Ένωσης Αποταμιεύσεων και Επενδύσεων, την προώθηση δεξιοτήτων και ποιοτικών θέσεων εργασίας, και τον καλύτερο συντονισμό των πολιτικών της ΕΕ. Η Πυξίδα Ανταγωνιστικότητας ευθυγραμμίζεται με το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο, διασφαλίζοντας ότι οι οικονομικές πολιτικές των κρατών μελών συνάδουν με τους στρατηγικούς στόχους της Επιτροπής, ώστε να δημιουργείται μια ενοποιημένη προσέγγιση όσον αφορά την οικονομική διακυβέρνηση που να προωθεί τη βιώσιμη ανάπτυξη, την καινοτομία και την ανθεκτικότητα σε ολόκληρη την Ένωση.

(8) Το 2025 το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο για τον συντονισμό των οικονομικών πολιτικών εξακολουθεί να εξελίσσεται παράλληλα με την εφαρμογή του ΜΑΑ. Η πλήρης εφαρμογή των σχεδίων ανάκαμψης και ανθεκτικότητας εξακολουθεί να είναι απαραίτητη για την υλοποίηση των προτεραιοτήτων πολιτικής στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, δεδομένου ότι τα σχέδια συμβάλλουν στην αποτελεσματική αντιμετώπιση του συνόλου ή σημαντικού υποσυνόλου των προκλήσεων που προσδιορίζονται στις σχετικές ειδικές ανά χώρα συστάσεις που εκδόθηκαν τα προηγούμενα έτη. Οι ειδικές ανά χώρα συστάσεις παραμένουν εξίσου συναφείς και για την αξιολόγηση των τροποποιημένων σχεδίων ανάκαμψης και ανθεκτικότητας σύμφωνα με το άρθρο 21 του κανονισμού (ΕΕ) 2021/241.

(9) Οι ειδικές ανά χώρα συστάσεις 2025 θα πρέπει να καλύπτουν τις βασικές προκλήσεις οικονομικής πολιτικής οι οποίες δεν αντιμετωπίζονται επαρκώς από τα μέτρα που περιλαμβάνονται στα σχέδια ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, λαμβανομένων υπόψη

[9] Σύσταση του Συμβουλίου, της 13ης Μαΐου 2025, σχετικά με την οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ (ΕΕ C, C/2025/2782, 13.5.2025, ELI: http:// data.europa.eu/eli/C/2025/2782/oj).

των σχετικών προκλήσεων που προσδιορίζονται στις ειδικές ανά χώρα συστάσεις για την περίοδο 2019-2024.

(10) Στις 4 Ιουνίου 2025 η Επιτροπή δημοσίευσε την έκθεση χώρας του 2025 για την Κύπρο. Αξιολόγησε την πρόοδο της Κύπρου όσον αφορά την εφαρμογή των σχετικών ειδικών για τη χώρα συστάσεων και προέβη σε απολογισμό της υλοποίησης του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Κύπρου. Με βάση την ανάλυση αυτή, στην έκθεση χώρας προσδιορίζονται οι πλέον πιεστικές προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Κύπρος. Αξιολόγησε επίσης την πρόοδο της Κύπρου όσον αφορά την υλοποίηση του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων και την επίτευξη των πρωταρχικών στόχων της Ένωσης για την απασχόληση, τις δεξιότητες και τη μείωση της φτώχειας, καθώς και την πρόοδο όσον αφορά την επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών.

(11) Η Επιτροπή διενήργησε εμπεριστατωμένη επισκόπηση βάσει του άρθρου 5 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1176/2011 για την Κύπρο. Τα κύρια πορίσματα της αξιολόγησης των μακροοικονομικών ευπαθειών της Κύπρου από την Επιτροπή για τους σκοπούς του εν λόγω κανονισμού δημοσιεύτηκαν στις 13 Μαΐου 2025[10]. Στις 4 Ιουνίου 2025 η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η Κύπρος δεν αντιμετωπίζει πλέον μακροοικονομικές ανισορροπίες. Ειδικότερα, οι ευπάθειες που σχετίζονται με το εξωτερικό και το ιδιωτικό χρέος υποχωρούν, εν μέρει λόγω της ισχυρής οικονομικής ανάπτυξης, ενώ η μείωση του δημόσιου χρέους ενισχύεται περαιτέρω από τα συνεχιζόμενα δημοσιονομικά πλεονάσματα· το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών παραμένει σημαντικό. Η Κύπρος έχει σημειώσει σημαντική πρόοδο στην εφαρμογή μέτρων για την αντιμετώπιση των ευπαθειών της. Το χρέος των νοικοκυριών και των μη χρηματοοικονομικών εταιρειών μειώνεται ως ποσοστό του ΑΕΠ, κυρίως χάρη στην ισχυρή επίδραση του παρονομαστή λόγω της έντονης αύξησης του ονομαστικού ΑΕΠ. Μεγάλο μέρος του εταιρικού χρέους βαρύνει οντότητες ειδικού σκοπού, οι δανειστές των οποίων είναι εγκατεστημένοι εκτός Κύπρου, και ενέχει περιορισμένους κινδύνους για την οικονομία. Επιπλέον, τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια που διακρατούνται από τράπεζες μειώνονται σημαντικά λόγω πωλήσεων, διαγραφών και εξοφλήσεων. Τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια που διακρατούνται από εταιρείες εξαγοράς πιστώσεων μειώνονται και αυτά, γεγονός που οδηγεί σε περαιτέρω απομόχλευση. Το δημόσιο χρέος μειώνεται με ταχύ ρυθμό και η Κύπρος προβλέπεται να συνεχίσει να εμφανίζει δημοσιονομικά πλεονάσματα. Παρότι μειώθηκε το 2024, το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών παραμένει υψηλό και αναμένεται να βελτιωθεί μόνο οριακά· η αρνητική καθαρή διεθνής επενδυτική θέση παραμένει σημαντική, αλλά είναι σε μεγάλο βαθμό διογκωμένη λόγω της παρουσίας οντοτήτων ειδικού σκοπού που δεν διαθέτουν σημαντικούς άμεσους δεσμούς με την εγχώρια οικονομία. Η Κύπρος σημειώνει πρόοδο σε επίπεδο πολιτικής για την αντιμετώπιση των ευπαθειών της. Ειδικότερα, το πλαίσιο εκποιήσεων άρχισε να εφαρμόζεται πλήρως το 2024 και η νομοθεσία που αποσκοπεί στη διευκόλυνση της εξυγίανσης των μη εξυπηρετούμενων δανείων αναμένεται να μειώσει το χρέος των νοικοκυριών και να τονώσει τις αποταμιεύσεις τους.

Αξιολόγηση της ετήσιας έκθεσης προόδου

(12) Στις 21 Ιανουαρίου 2025 το Συμβούλιο συνέστησε τους ακόλουθους μέγιστους ρυθμούς αύξησης των καθαρών δαπανών για την Κύπρο: 6,0 % το 2025, 5,0 % το

[10] SWD(2025) 68 final.

2026, 5,4 % το 2027 και 4,3 % το 2028, που αντιστοιχούν στους μέγιστους σωρευτικούς ρυθμούς ανάπτυξης που υπολογίστηκαν με το 2023 ως έτος αναφοράς, ήτοι 8,9 % το 2025, 14,3 % το 2026, 20,5 % το 2027 και 25,7 % το 2028. Στις 30 Απριλίου 2025 η Κύπρος υπέβαλε την ετήσια έκθεση προόδου της[11] σχετικά με την τήρηση των συνιστώμενων μέγιστων ρυθμών αύξησης των καθαρών δαπανών και την υλοποίηση μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων που ανταποκρίνονται στις κύριες προκλήσεις οι οποίες προσδιορίζονται στις ειδικές ανά χώρα συστάσεις του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου. Η ετήσια έκθεση προόδου αντικατοπτρίζει επίσης την εξαμηνιαία έκθεση της Κύπρου σχετικά με την πρόοδο που έχει σημειωθεί όσον αφορά την υλοποίηση του οικείου σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας σύμφωνα με το άρθρο 27 του κανονισμού (ΕΕ) 2021/241.

(13) Ο επιθετικός πόλεμος της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας και οι επιπτώσεις του αποτελούν πρόκληση για την ίδια την ύπαρξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Επιτροπή συνέστησε στα κράτη μέλη να ενεργοποιήσουν την εθνική ρήτρα διαφυγής του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης με συντονισμένο τρόπο για να στηρίξουν τις προσπάθειες της ΕΕ να επιτύχει ταχεία και σημαντική αύξηση των αμυντικών δαπανών, και η πρόταση αυτή έγινε δεκτή με ικανοποίηση από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 6ης Μαρτίου 2025.

(14) Με βάση στοιχεία επικυρωμένα από την Eurostat[12], το δημοσιονομικό πλεόνασμα της Κύπρου αυξήθηκε από 1,7 % του ΑΕΠ το 2023 σε 4,3 % το 2024, ενώ το δημόσιο χρέος υποχώρησε από 73,6 % του ΑΕΠ στα τέλη του 2023 σε 65,0 % στα τέλη του 2024. Σύμφωνα με τους υπολογισμούς της Επιτροπής, οι εξελίξεις αυτές ισοδυναμούν με ρυθμό αύξησης των καθαρών δαπανών ίσο με 2,9 % το 2024. Στην ετήσια έκθεση προόδου, η Κύπρος εκτιμά ότι η αύξηση των καθαρών δαπανών το 2024 ανήλθε σε 3,2 %. Η Επιτροπή εκτιμά ότι η αύξηση των καθαρών δαπανών ήταν χαμηλότερη από το ποσοστό που προβλεπόταν στην ετήσια έκθεση προόδου. Η διαφορά μεταξύ των υπολογισμών της Επιτροπής και των εκτιμήσεων των εθνικών αρχών οφείλεται σε χαμηλότερες συνολικές δαπάνες και υψηλότερες μειώσεις για την εθνική συγχρηματοδότηση των προγραμμάτων της ΕΕ, βάσει πιο πρόσφατων διαθέσιμων στοιχείων[13]. Με βάση τις εκτιμήσεις της Επιτροπής, ο δημοσιονομικός προσανατολισμός[14], ο οποίος περιλαμβάνει τις δαπάνες που χρηματοδοτούνται τόσο από εθνικά όσο και από ενωσιακά κονδύλια, ήταν συσταλτικός, ίσος με 1,9 % του ΑΕΠ, το 2024.

---

11 Οι ετήσιες εκθέσεις προόδου 2025 είναι διαθέσιμες στη διεύθυνση: https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-and-fiscal-governance/stability-and-growth-pact/preventive-arm/annual-progress-reports_el

12 Eurostat - Δείκτες ευρώ, 22.4.2025.

13 Τα αριθμητικά στοιχεία της Επιτροπής για το 2024 βασίζονται σε απολογιστικά στοιχεία σύμφωνα με τη γνωστοποίηση των δημοσιονομικών στοιχείων του Απριλίου 2025, ενώ τα στοιχεία στα οποία βασίζονται οι εθνικές αρχές είναι προγενέστερα.

14 Ο δημοσιονομικός προσανατολισμός ορίζεται ως μέτρο της ετήσιας μεταβολής της υποκείμενης δημοσιονομικής θέσης της γενικής κυβέρνησης. Αποσκοπεί στην αξιολόγηση της οικονομικής ώθησης που απορρέει από τις δημοσιονομικές πολιτικές, τόσο αυτές που χρηματοδοτούνται σε εθνικό επίπεδο όσο και αυτές που χρηματοδοτούνται από τον προϋπολογισμό της ΕΕ. Ο δημοσιονομικός προσανατολισμός μετράται ως η διαφορά μεταξύ i) της μεσοπρόθεσμης δυνητικής ανάπτυξης και ii) της μεταβολής των πρωτογενών δαπανών, εκτός των μέτρων διακριτικής ευχέρειας στο σκέλος των εσόδων και συμπεριλαμβανομένων των δαπανών που χρηματοδοτούνται με μη επιστρεπτέα στήριξη (επιχορηγήσεις) από τον μηχανισμό ανάκαμψης και ανθεκτικότητας και άλλα ταμεία της Ένωσης.

(15) Σύμφωνα με την ετήσια έκθεση προόδου, το μακροοικονομικό σενάριο στο οποίο στηρίζονται οι δημοσιονομικές προβολές της Κύπρου προβλέπει αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ ίση με 3,1 % τόσο το 2025 όσο και το 2026, ενώ ο πληθωρισμός βάσει του ΕνΔΤΚ προβλέπεται να διαμορφωθεί σε 1,9 % το 2025 και 2,1 % το 2026. Σύμφωνα με τις εαρινές προβλέψεις 2025 της Επιτροπής, το πραγματικό ΑΕΠ θα αυξηθεί κατά 3,0 % το 2025 και κατά 2,5 % το 2026, ενώ ο πληθωρισμός βάσει του ΕνΔΤΚ θα διαμορφωθεί σε 2,0 % τόσο το 2025 όσο και το 2026.

(16) Στην ετήσια έκθεση προόδου, το δημοσιονομικό πλεόνασμα αναμένεται να μειωθεί σε 3,5 % του ΑΕΠ το 2025, ενώ ο λόγος του δημόσιου χρέους προς το ΑΕΠ αναμένεται να μειωθεί σε 57,4 % έως τα τέλη του 2025. Οι εξελίξεις αυτές ισοδυναμούν με αύξηση των καθαρών δαπανών κατά 6,8 % το 2025. Στις εαρινές προβλέψεις 2025 της Επιτροπής το δημοσιονομικό πλεόνασμα υπολογίζεται στο 3,5 % του ΑΕΠ το 2025. Σύμφωνα με τους υπολογισμούς της Επιτροπής, οι εξελίξεις αυτές ισοδυναμούν με ρυθμό αύξησης των καθαρών δαπανών 7,3 % το 2025. Αυτές οι υψηλότερες προβολές αύξησης των καθαρών δαπανών σε σύγκριση με τις αντίστοιχες προβολές στην ετήσια έκθεση προόδου οφείλονται στο γεγονός ότι η Επιτροπή αναμένει ελαφρώς μεγαλύτερη άνοδο της αύξησης των καθαρών δαπανών το 2025, αν και ξεκινάει από χαμηλότερη βάση. Με βάση τις εκτιμήσεις της Επιτροπής, ο δημοσιονομικός προσανατολισμός, ο οποίος περιλαμβάνει τις δαπάνες που χρηματοδοτούνται τόσο από εθνικά όσο και από ενωσιακά κονδύλια, προβλέπεται να είναι επεκτατικός, ίσος με 1,1 % του ΑΕΠ, το 2025. Ο λόγος του δημόσιου χρέους προς το ΑΕΠ αναμένεται να μειωθεί στο 58,0 % έως τα τέλη του 2025. Η μείωση του δείκτη χρέους προς το ΑΕΠ το 2025 αντανακλά κυρίως το υψηλό δημόσιο πλεόνασμα σε συνδυασμό με τη σταθερή οικονομική ανάπτυξη.

(17) Δημόσιες δαπάνες ύψους 1,1 % του ΑΕΠ αναμένεται να χρηματοδοτηθούν με μη επιστρεπτέα στήριξη («επιχορηγήσεις») από τον μηχανισμό ανάκαμψης και ανθεκτικότητας το 2025, έναντι 0,4 % του ΑΕΠ το 2024, σύμφωνα με τις εαρινές προβλέψεις 2025 της Επιτροπής. Οι δαπάνες που χρηματοδοτούνται με μη επιστρεπτέα στήριξη του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας καταστούν δυνατή την πραγματοποίηση επενδύσεων υψηλής ποιότητας και την υλοποίηση μεταρρυθμίσεων που ενισχύουν την παραγωγικότητα χωρίς άμεσο αντίκτυπο στο ισοζύγιο της γενικής κυβέρνησης και το δημόσιο χρέος της Κύπρου.

(18) Οι αμυντικές δαπάνες της γενικής κυβέρνησης στην Κύπρο ανήλθαν στο 1,7 % του ΑΕΠ το 2021, στο 1,5 % του ΑΕΠ το 2022 και στο 1,9 % του ΑΕΠ το 2023[15]. Σύμφωνα με τις εαρινές προβλέψεις 2025 της Επιτροπής, οι αμυντικές δαπάνες προβλέπεται να ανέλθουν στο 1,4 % του ΑΕΠ το 2024 και το 2025. Το ποσοστό αυτό είναι κατά 0,3 εκατοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ χαμηλότερο σε σύγκριση με το 2021.

(19) Σύμφωνα με τις εαρινές προβλέψεις 2025 της Επιτροπής, οι καθαρές δαπάνες της Κύπρου προβλέπεται να αυξηθούν κατά 7,3 % το 2025 και κατά 10,4 % σωρευτικά το 2024 και το 2025. Με βάση τις εαρινές προβλέψεις 2025 της Επιτροπής, η αύξηση των καθαρών δαπανών της Κύπρου το 2025 προβλέπεται να υπερβεί τον συνιστώμενο μέγιστο ρυθμό αύξησής τους, σημειώνοντας απόκλιση[16] ίση με 0,5 % του ΑΕΠ σε ετήσιους όρους. Αν τα έτη 2024 και 2025 εξεταστούν μαζί, ο σωρευτικός ρυθμός

[15] Eurostat, δημόσιες δαπάνες βάσει της ταξινόμησης των κρατικών λειτουργιών (COFOG).

[16] Από το 2026 τα στοιχεία αυτά θα εμφανίζονται στον λογαριασμό ελέγχου που θεσπίζεται με το άρθρο 22 του κανονισμού (ΕΕ) 2024/1263.

αύξησης των καθαρών δαπανών προβλέπεται επίσης να είναι υψηλότερος από τον συνιστώμενο μέγιστο ρυθμό αύξησης, σημειώνοντας απόκλιση ίση με 0,5 % του ΑΕΠ. Η προβλεπόμενη απόκλιση υπερβαίνει το ανώτατο όριο του 0,3 % του ΑΕΠ για την ετήσια απόκλιση, αλλά δεν υπερβαίνει το ανώτατο όριο του 0,6 % του ΑΕΠ για τη σωρευτική απόκλιση. Συνολικά, αυτό σημαίνει ότι υπάρχει κίνδυνος απόκλισης από τη συνιστώμενη μέγιστη αύξηση των καθαρών δαπανών όταν καταστούν διαθέσιμα τα απολογιστικά στοιχεία για το 2025 την επόμενη άνοιξη.

(20) Στην ετήσια έκθεση προόδου προβλέπεται ότι το δημοσιονομικό πλεόνασμα θα αυξηθεί σε 3,7 % του ΑΕΠ το 2026, ενώ ο λόγος του δημόσιου χρέους προς το ΑΕΠ θα μειωθεί σε 52,6 % έως τα τέλη του 2026. Μετά το 2026, στην ετήσια έκθεση προόδου, το δημοσιονομικό πλεόνασμα προβλέπεται να παραμείνει στο 3,7 % του ΑΕΠ το 2027 και το 2028. Αντίστοιχα, μετά το 2026 ο λόγος του δημόσιου χρέους προς το ΑΕΠ προβλέπεται να μειωθεί σε 48,4 % το 2027 και σε 43,3 % το 2028. Με βάση τα μέτρα πολιτικής που ήταν γνωστά κατά την καταληκτική ημερομηνία των προβλέψεων, οι εαρινές προβλέψεις 2025 της Επιτροπής προβλέπουν δημοσιονομικό πλεόνασμα ύψους 3,4 % του ΑΕΠ το 2026. Οι εξελίξεις αυτές ισοδυναμούν με αύξηση των καθαρών δαπανών κατά 5,4 % το 2026. Με βάση τις εκτιμήσεις της Επιτροπής, ο δημοσιονομικός προσανατολισμός, ο οποίος περιλαμβάνει τις δαπάνες που χρηματοδοτούνται τόσο από εθνικά όσο και από ενωσιακά κονδύλια, προβλέπεται να είναι συσταλτικός, ίσος με 0,6 % του ΑΕΠ, το 2026. Σύμφωνα με τις προβολές της Επιτροπής, ο λόγος του δημόσιου χρέους προς το ΑΕΠ θα μειωθεί στο 51,9 % έως τα τέλη του 2026. Η μείωση του δείκτη χρέους προς το ΑΕΠ το 2026 αντανακλά κυρίως το υψηλό δημόσιο πλεόνασμα σε συνδυασμό με τη σταθερή οικονομική ανάπτυξη.

Βασικές προκλήσεις πολιτικής

(21) Σύμφωνα με το άρθρο 19 παράγραφος 3 στοιχείο β) του κανονισμού (ΕΕ) 2021/241 και το παράρτημα V κριτήριο 2.2 του εν λόγω κανονισμού, το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας περιλαμβάνει εκτεταμένο σύνολο αλληλοενισχυόμενων μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων που πρέπει να υλοποιηθούν έως το 2026. Αυτές αναμένεται να συμβάλουν στην αποτελεσματική αντιμετώπιση του συνόλου ή σημαντικού υποσυνόλου των προκλήσεων που προσδιορίζονται στις σχετικές ειδικές ανά χώρα συστάσεις. Εντός αυτού του αυστηρού χρονικού πλαισίου, είναι αναγκαίο να οριστικοποιηθεί η αποτελεσματική υλοποίηση του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, συμπεριλαμβανομένου του κεφαλαίου για το REPowerEU, για να ενισχυθεί η μακροπρόθεσμη ανταγωνιστικότητα της Κύπρου μέσω της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης, ενώ παράλληλη θα διασφαλίζεται η κοινωνική δικαιοσύνη. Για την εκπλήρωση των δεσμεύσεων του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας έως τον Αύγουστο του 2026 είναι αναγκαίο η Κύπρος να επιταχύνει την υλοποίηση των μεταρρυθμίσεων και των επενδύσεων, αντιμετωπίζοντας τις σχετικές προκλήσεις. Η Κύπρος θα πρέπει να αυξήσει τη διοικητική της ικανότητα να επιβλέπει αποτελεσματικά την υλοποίηση του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, να επιταχύνει την εκτέλεση των επενδύσεων και να εξακολουθήσει να σημειώνει πρόοδο όσον αφορά την υλοποίηση βασικών μεταρρυθμίσεων. Η συστηματική συμμετοχή των τοπικών και περιφερειακών αρχών, των κοινωνικών εταίρων, της κοινωνίας των πολιτών και άλλων σχετικών ενδιαφερόμενων μερών παραμένει αναγκαία προκειμένου να διασφαλιστεί η ευρεία οικειοποίηση της επιτυχούς υλοποίησης του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας.

(22) Η εφαρμογή του προγράμματος της πολιτικής συνοχής, το οποίο περιλαμβάνει τη στήριξη από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης (ΤΔΜ), το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+ (ΕΚΤ+) και το

Ταμείο Συνοχής (ΤΣ), έχει επιταχυνθεί στην Κύπρο. Είναι σημαντικό να συνεχιστούν οι προσπάθειες για τη διασφάλιση της ταχείας εφαρμογής του εν λόγω προγράμματος, και παράλληλα να μεγιστοποιηθεί ο αντίκτυπός του στη χώρα. Η Κύπρος λαμβάνει ήδη μέτρα στο πλαίσιο του οικείου προγράμματος της πολιτικής συνοχής για την τόνωση της ανταγωνιστικότητας και της ανάπτυξης. Ταυτόχρονα, η Κύπρος εξακολουθεί να αντιμετωπίζει προκλήσεις, στις οποίες περιλαμβάνονται η αύξηση της θερμοκρασίας και οι κίνδυνοι ξηρασίας, οι οποίες ασκούν αυξημένες πιέσεις στην παροχή νερού και στις κρίσιμες υποδομές, καθώς και ελλείψεις εργατικού δυναμικού και αναντιστοιχίες δεξιοτήτων. Σύμφωνα με το άρθρο 18 του κανονισμού (ΕΕ) 2021/1060, η Κύπρος οφείλει —στο πλαίσιο της ενδιάμεσης επανεξέτασης των ταμείων της πολιτικής συνοχής— να επανεξετάσει το πρόγραμμά της λαμβάνοντας υπόψη, μεταξύ άλλων, τις προκλήσεις που προσδιορίστηκαν στις συστάσεις χώρας του 2024. Η πρόταση της Επιτροπής που εγκρίθηκε την 1η Απριλίου του 2025[17] παρατείνει την προθεσμία για την υποβολή της αξιολόγησης του αποτελέσματος της ενδιάμεσης επανεξέτασης πέραν της 31ης Μαρτίου 2025. Προβλέπει επίσης δυνατότητες ευελιξίας για την επιτάχυνση της υλοποίησης των προγραμμάτων και κίνητρα για τα κράτη μέλη ώστε να κατανείμουν πόρους της πολιτικής συνοχής σε πέντε στρατηγικούς τομείς προτεραιότητας της Ένωσης, και συγκεκριμένα την ανταγωνιστικότητα στις στρατηγικές τεχνολογίες, την άμυνα, τη στέγαση, την ανθεκτικότητα των υδάτων και την ενεργειακή μετάβαση.

(23) Η πλατφόρμα στρατηγικών τεχνολογιών για την Ευρώπη (STEP) παρέχει την ευκαιρία για επενδύσεις σε μια βασική στρατηγική προτεραιότητα της ΕΕ μέσω της ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητάς της. Η STEP διοχετεύεται μέσω 11 υφιστάμενων ταμείων της ΕΕ. Τα κράτη μέλη μπορούν επίσης να συμβάλουν στο πρόγραμμα InvestEU για τη στήριξη επενδύσεων σε τομείς προτεραιότητας. Η Κύπρος θα μπορούσε να αξιοποιήσει τις πρωτοβουλίες αυτές για να στηρίξει την ανάπτυξη ή την παραγωγή κρίσιμων τεχνολογιών, συμπεριλαμβανομένων καθαρών τεχνολογιών, αποδοτικών ως προς τη χρήση των πόρων.

(24) Πέρα από τις οικονομικές και κοινωνικές προκλήσεις που καλύπτει το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας και άλλα ταμεία της ΕΕ, η Κύπρος αντιμετωπίζει διάφορες πρόσθετες προκλήσεις που σχετίζονται με την έρευνα και την καινοτομία, την πρόσβαση σε χρηματοδότηση, το επιχειρηματικό περιβάλλον, την ενεργειακή μετάβαση, την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, τις αναντιστοιχίες δεξιοτήτων και τις ελλείψεις εργατικού δυναμικού.

(25) Οι δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις στην έρευνα και ανάπτυξη στην Κύπρο συγκαταλέγονται ακόμα στις χαμηλότερες στην ΕΕ, καθώς η ένταση της δημόσιας έρευνας και ανάπτυξης παρέμεινε στάσιμη στο 0,29 % του ΑΕΠ το 2023 (μέσος όρος της ΕΕ: 0,72 %) ενώ η έρευνα και ανάπτυξη των επιχειρήσεων μειώθηκε στο 0,28 % — πέντε φορές κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ. Η κατάσταση αυτή οφείλεται σε διαρθρωτικούς παράγοντες, όπως το γεγονός ότι η οικονομία της βασίζεται στις υπηρεσίες, ο περιορισμένος αριθμός μεγάλων επιχειρήσεων, η ανεπαρκώς ανεπτυγμένη αγορά μετοχών και ο μικρός προϋπολογισμός για κίνητρα. Παρά τη χαμηλή χρηματοδότηση, η Κύπρος έχει πολύ ικανοποιητικά επιστημονικά

[17] Πρόταση ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΕ) 2021/1058 και (ΕΕ) 2021/1056 όσον αφορά ειδικά μέτρα για την αντιμετώπιση στρατηγικών προκλήσεων στο πλαίσιο της ενδιάμεσης επανεξέτασης [COM(2025) 123 final].

αποτελέσματα, αλλά η εμπορική αξιοποίησή τους είναι περιορισμένη, καθώς υποβλήθηκαν μόλις 0,7 αιτήσεις διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας ανά δισ. EUR του ΑΕΠ το 2022 (μέσος όρος της ΕΕ: 3,2). Το οικοσύστημα καινοτομίας είναι κατακερματισμένο, καθώς οι διασυνδέσεις μεταξύ πανεπιστημίων, νεοφυών επιχειρήσεων, της κυβέρνησης και του χρηματοπιστωτικού τομέα είναι ανεπαρκείς. Ο αριθμός των αποφοίτων θετικών επιστημών, τεχνολογίας, μηχανικής και μαθηματικών (STEM) μειώνεται και η πυκνότητα των ερευνητών παραμένει χαμηλή. Η τρέχουσα στρατηγική έρευνας και καινοτομίας δεν περιλαμβάνει στόχους και δείκτες, μηχανισμό παρακολούθησης και αξιολόγησης, εκτιμήσεις επιπτώσεων και μακροπρόθεσμη χρηματοδότηση, ενώ υπάρχει ανάγκη βελτίωσης του νομικού πλαισίου για την εμπορική αξιοποίηση και τα επιχειρηματικά κεφάλαια υψηλού κινδύνου.

(26) Η εύρυθμη λειτουργία και η διαφοροποίηση του χρηματοπιστωτικού συστήματος είναι απαραίτητες για την τόνωση των επενδύσεων, της καινοτομίας και της οικονομικής ανθεκτικότητας. Στην Κύπρο, η πρόσβαση σε εναλλακτικά μέσα αποταμίευσης και επενδύσεων παραμένει περιορισμένη και οι κεφαλαιαγορές δεν είναι επαρκώς ανεπτυγμένες. Ο τραπεζικός τομέας είναι εύρωστος, αλλά η μη τραπεζική χρηματοδότηση εξακολουθεί να υποχρησιμοποιείται και τα νοικοκυριά εξαρτώνται ακόμα από τις παραδοσιακές τραπεζικές καταθέσεις, γεγονός που εμποδίζει τη ροή κεφαλαίων προς πιο παραγωγικές επενδύσεις. Τα επίπεδα χρηματοοικονομικών γνώσεων εξακολουθούν να είναι χαμηλά σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ, με αποτέλεσμα να περιορίζεται η ικανότητα και τα κίνητρα των νοικοκυριών να συμμετέχουν σε διαφοροποιημένες επενδυτικές στρατηγικές. Επιπλέον, η χαμηλή παρουσία θεσμικών επενδυτών και επιχειρηματικών κεφαλαίων περιορίζει τις ευκαιρίες χρηματοδότησης που είναι διαθέσιμες για καινοτόμες και νεοφυείς επιχειρήσεις.

(27) Όπως αναφέρεται στην Πυξίδα Ανταγωνιστικότητας, όλα τα ενωσιακά, εθνικά και τοπικά θεσμικά όργανα πρέπει να καταβάλουν σημαντικές προσπάθειες για τη θέσπιση απλούστερων κανόνων και την επιτάχυνση των διοικητικών διαδικασιών. Η Επιτροπή έχει θέσει φιλόδοξους στόχους για τη μείωση της διοικητικής επιβάρυνσης: κατά τουλάχιστον 25 % και τουλάχιστον 35 % για τις ΜΜΕ, και έχει δημιουργήσει νέα εργαλεία για την επίτευξη αυτών των στόχων, συμπεριλαμβανομένων συστηματικών ελέγχων του συνόλου της ενωσιακής νομοθεσίας βάσει προσομοιώσεων ακραίων καταστάσεων και της ενίσχυσης του διαλόγου με τα ενδιαφερόμενα μέρη. Για να επιδείξει και η Κύπρος αντίστοιχο επίπεδο φιλοδοξίας, πρέπει να αναλάβει δράση. Το 68 % των επιχειρήσεων θεωρεί ότι η πολυπλοκότητα των διοικητικών διαδικασιών αποτελεί πρόβλημα όταν δραστηριοποιείται στην Κύπρο[18]. Η δημιουργία φιλικού προς τις επιχειρήσεις ρυθμιστικού περιβάλλοντος είναι απαραίτητη για την τόνωση των επενδύσεων, της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας. Η Κύπρος έχει σημειώσει πρόοδο όσον αφορά τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, συμπεριλαμβανομένων μεταρρυθμίσεων για την απλούστευση της εγγραφής των επιχειρήσεων και της μείωσης των καθυστερήσεων πληρωμών στις συναλλαγές μεταξύ επιχειρήσεων και μεταξύ κυβερνήσεων και επιχειρήσεων. Ταυτόχρονα, εξακολουθούν να υφίστανται σημαντικά κανονιστικά και διοικητικά εμπόδια. Οι πολύπλοκες διαδικασίες αδειοδότησης, το υψηλό κόστος

[18] Έκτακτη έκθεση του Ευρωβαρόμετρου σχετικά με τη στάση των επιχειρήσεων απέναντι στη διαφθορά στην ΕΕ (Απρίλιος 2024).

φορολογικής συμμόρφωσης για τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις και τα εμπόδια για τον ανταγωνισμό στους τομείς του λιανικού εμπορίου και των επαγγελματικών υπηρεσιών εξακολουθούν να υπονομεύουν τον δυναμισμό των επιχειρήσεων.

(28) Η διακυβέρνηση των κρατικών επιχειρήσεων εξακολουθεί να μη συμμορφώνεται με τα διεθνή πρότυπα και παρουσιάζει ελλείψεις σε τομείς όπως οι πολιτικές ιδιοκτησίας και η χρηματοοικονομική διαφάνεια. Η Κύπρος συγκρότησε πρόσφατα Γνωμοδοτικό Συμβούλιο για τον διορισμό των μελών των διοικητικών συμβουλίων κρατικών επιχειρήσεων και θέσπισε μέτρα για τη βελτίωση της χρηματοοικονομικής εποπτείας. Ωστόσο, η έλλειψη υποχρεώσεων υποβολής εκθέσεων και η απουσία πλήρους καταλόγου των δημόσιων οντοτήτων εμποδίζει την αποτελεσματική παρακολούθησή τους. Η κατάσταση αυτή προκαλεί ανησυχίες σχετικά με τη διακυβέρνηση, τη λογοδοσία και την ποιότητα και την τιμολόγηση των υπηρεσιών σε τομείς που ελέγχονται κυρίως από κρατικές επιχειρήσεις, όπως ο τομέας της ηλεκτρικής ενέργειας. Για να αντιμετωπιστούν αυτές οι προκλήσεις, είναι απαραίτητο να δημιουργηθεί ένας κατάλογος των δημόσιων οντοτήτων, ο οποίος θα επικαιροποιείται τακτικά, και να υιοθετηθεί μια συντονισμένη μεταρρυθμιστική προσέγγιση με τη συμμετοχή όλων των ενδιαφερόμενων μερών. Η προσέγγιση αυτή θα πρέπει να περιλαμβάνει την ανάπτυξη σαφούς πολιτικής ιδιοκτησίας των κρατικών επιχειρήσεων, στην οποία θα ορίζονται οι ρόλοι, οι αρμοδιότητες και η λογοδοσία των ιδρυμάτων που εποπτεύουν τις κρατικές επιχειρήσεις.

(29) Η πορεία της ενεργειακής μετάβασης της Κύπρου συνεχίζεται, ιδίως με την αύξηση την παραγωγή ανανεώσιμης ενέργειας. Ωστόσο, το πετρέλαιο και τα προϊόντα πετρελαίου εξακολουθούν να αντιπροσωπεύουν σημαντικό μέρος της κατανάλωσης ενέργειας και η χώρα πρέπει να επιταχύνει ακόμα περισσότερο τη σταδιακή κατάργηση των ορυκτών καυσίμων σε όλους τους τομείς. Αυτή η συνεχιζόμενη χρήση ορυκτών καυσίμων συνιστά σημαντική πρόκληση για τη μείωση των συνολικών εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και την επίτευξη του στόχου της Κύπρου για το 2030 στο πλαίσιο του κανονισμού για τον επιμερισμό των προσπαθειών. Η ενεργειακή απομόνωση της χώρας παραμένει και πρέπει να αντιμετωπιστεί με την επιτάχυνση του έργου Great Sea Interconnector, το οποίο καθυστερεί. Είναι αναγκαίο να επεκταθούν και να αναβαθμιστούν το σύστημα και το δίκτυο ηλεκτρικής ενέργειας της Κύπρου και ιδίως τα συστήματα αποθήκευσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές. Η ανάπτυξη συστημάτων αποθήκευσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές είναι ζωτικής σημασίας για την αύξηση της δυναμικότητας από ανανεώσιμη ενέργεια στο δίκτυο μεταφοράς και για τη μείωση των περικοπών ενέργειας. Οι βιώσιμες και οικονομικά προσιτές μεταφορές εξακολουθούν να αποτελούν προτεραιότητα, καθώς ο τομέας των μεταφορών της Κύπρου αντιμετωπίζει αυξανόμενη χρήση ενέργειας, πλήρη εξάρτηση από τις οδικές εμπορευματικές μεταφορές και περιορισμένα κίνητρα και υποδομές για τον εξηλεκτρισμό του στόλου. Η υψηλή εξάρτηση της χώρας από τις εισαγωγές ενέργειας επιδεινώνει τις ευπάθειες του εξωτερικού τομέα. Η βαθύτερη ενσωμάτωση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στο ενεργειακό μείγμα θα ενισχύσει την ανθεκτικότητα της οικονομίας σε εξωτερικούς ενεργειακούς κλυδωνισμούς και θα καταστήσει τη χώρα πιο ελκυστική για παραγωγικές ξένες επενδύσεις. Η Κύπρος πρέπει να εντείνει τις προσπάθειές της για τη μόχλευση ιδιωτικής χρηματοδότησης για βελτιώσεις και ανακαινίσεις ενεργειακής απόδοσης, ιδίως των κτιρίων με τις χειρότερες επιδόσεις που εκθέτουν τους ευάλωτους καταναλωτές στην ενεργειακή φτώχεια, μεταξύ άλλων ενθαρρύνοντας τα χρηματοπιστωτικά της ιδρύματα να συμμετάσχουν στον ευρωπαϊκό συνασπισμό για τη χρηματοδότηση της ενεργειακής απόδοσης.

(30) Η ενεργειακή φτώχεια και η οικονομικά προσιτή ηλεκτρική ενέργεια αποτελούν πιεστικό ζήτημα στην Κύπρο, παρά το γεγονός ότι έχουν εφαρμοστεί στοχευμένα μέτρα στήριξης. Η Κύπρος συγκαταλέγεται στις χώρες με τις υψηλότερες τιμές ηλεκτρικής ενέργειας των νοικοκυριών στην ΕΕ, γεγονός που ασκεί σημαντική οικονομική πίεση στους ευάλωτους καταναλωτές. Τόσο οι καθυστερούμενες οφειλές στους λογαριασμούς υπηρεσιών κοινής ωφελείας όσο και διαρθρωτικά προβλήματα, όπως οι διαρροές και η υγρασία, εξακολουθούν να παρατηρούνται ευρέως. Το υψηλό κόστος ψύξης επιβαρύνει και αυτό σημαντικά τα νοικοκυριά.

(31) Η Κύπρος αντιμετωπίζει σημαντικές περιβαλλοντικές προκλήσεις, ιδίως όσον αφορά τη λειψυδρία και τη διαχείριση των αποβλήτων. Το 2022, η αξιοποίηση του νερού έφτασε σε κρίσιμο σημείο, γεγονός που σημαίνει ότι υπάρχει σοβαρό ζήτημα υπερβολικής χρήσης των ανανεώσιμων υδάτινων πόρων. Η γεωργία, η οποία καταναλώνει το 88 % των υδάτων της χώρας, επιδεινώνει το πρόβλημα λόγω των παρωχημένων συστημάτων άρδευσης και της περιορισμένης χρήσης τεχνολογιών εξοικονόμησης νερού. Η Κύπρος αντιμετωπίζει σημαντική έλλειψη επενδύσεων σε υποδομές ύδρευσης, και οι μεγαλύτερες ανάγκες αφορούν το πόσιμο νερό και την επεξεργασία λυμάτων. Παρά τις προσπάθειες που καταβλήθηκαν μέσω του σχεδίου δράσης για την ενίσχυση της κυκλικής οικονομίας 2021-2027 και του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, το ποσοστό κυκλικής χρήσης υλικών και η παραγωγικότητα των πόρων εξακολουθούν να υπολείπονται του μέσου όρου της ΕΕ. Το 2022 η Κύπρος ανακύκλωσε μόλις το 15 % των αστικών απορριμμάτων και το 70 % των απορριμμάτων συσκευασίας, ενώ παρήγαγε τα περισσότερα απόβλητα τροφίμων κατ' άτομο στην ΕΕ και πάνω από τον μέσο όρο σε όγκους αστικών αποβλήτων. Η επιβολή τέλους υγειονομικής ταφής στο πλαίσιο του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας θα μπορούσε να βελτιώσει τη διαχείριση των αποβλήτων, εάν εφαρμοστεί σωστά.

(32) Η Κύπρος είναι όλο και πιο ευάλωτη στους κλιματικούς κινδύνους, στους οποίους περιλαμβάνονται οι δασικές πυρκαγιές, οι άνισα κατανεμημένες βροχοπτώσεις, οι ξηρασίες και οι καταιγίδες. Παρά τις σχεδιαζόμενες επενδύσεις, οι πόροι της Κύπρου για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή υπολείπονται σε σύγκριση με τον μέσο όρο στην ΕΕ. Η εθνική στρατηγική για την προσαρμογή αποσκοπεί στην αύξηση της ανθεκτικότητας, εστιάζοντας στη βιώσιμη διαχείριση των υδάτων και στην προστασία των παράκτιων περιοχών, αλλά η προσέγγιση εξακολουθεί σε μεγάλο βαθμό να μην είναι δεσμευτική. Η ενίσχυση της διακυβέρνησης και της συνεργασίας μεταξύ των υπουργείων και των τοπικών αρχών αποτελούν κρίσιμα βήματα για την αποτελεσματική εφαρμογή των μέτρων προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, για τη βελτίωση της ανθεκτικότητας της Κύπρου στην κλιματική αλλαγή και για τη στενότερη ευθυγράμμισή της με τα πρότυπα της ΕΕ.

(33) Οι επιδόσεις της Κύπρου στον τομέα της απασχόλησης ήταν ικανοποιητικές, αλλά οι ελλείψεις εργατικού δυναμικού και δεξιοτήτων περιορίζουν όλο και περισσότερο την οικονομική ανάπτυξη. Σημαντικοί τομείς όπως οι κατασκευές, η ενέργεια, η ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, η γεωργία και η φιλοξενία αντιμετωπίζουν σοβαρές ελλείψεις, οι οποίες επιδεινώνονται ακόμα περισσότερο από τις αναντιστοιχίες δεξιοτήτων και το υποχρησιμοποιούμενο εργατικό δυναμικό. Επιπλέον, το ποσοστό των νέων εκτός εκπαίδευσης, απασχόλησης ή κατάρτισης (12,9 %) εξακολουθεί να είναι υψηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ, ιδίως για τις νέες γυναίκες. Στην Κύπρο παρατηρείται και σημαντική μείωση του ποσοστού απόκτησης βασικών δεξιοτήτων στα νέα άτομα —χαρακτηριστική είναι η μεγαλύτερη αύξηση του ποσοστού χαμηλών επιδόσεων στην ΕΕ από το 2018— λόγω παραγόντων όπως η περιορισμένη

συμμετοχή στην προσχολική εκπαίδευση, η ελλιπής εφαρμογή των πολιτικών και η χαμηλή αυτονομία των σχολείων. Πρόκειται για ένα σημαντικό εμπόδιο στις προσπάθειες επανειδίκευσης. Η συμμετοχή στη δευτεροβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (ΕΕΚ) παραμένει περιορισμένη, ενώ οι ευκαιρίες μάθησης στον χώρο της εργασίας και η ευθυγράμμιση με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας είναι ανεπαρκείς. Το ποσοστό των σπουδαστών που είναι εγγεγραμμένοι σε τομείς θετικών επιστημών, τεχνολογίας, μηχανικής και μαθηματικών (STEM) είναι το χαμηλότερο στην ΕΕ, γεγονός που συμβάλλει στις συνεχιζόμενες ελλείψεις σε κρίσιμους τομείς για την πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση. Επιπλέον, οι ψηφιακές δεξιότητες του πληθυσμού σε ηλικία εργασίας παραμένουν χαμηλές, ιδίως στα μέλη των ευπαθών ομάδων, και η συμμετοχή των ενηλίκων στη μάθηση έχει μειωθεί σημαντικά. Οι μεταρρυθμίσεις που λαμβάνουν στήριξη από τον μηχανισμό ανάκαμψης και ανθεκτικότητας και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+ —όπως η υλοποίηση ατομικών λογαριασμών μάθησης, προγραμμάτων ηλεκτρονικών δεξιοτήτων και επικαιροποιήσεων των προγραμμάτων σπουδών— έχουν ξεκινήσει, αλλά ο πλήρης αντίκτυπός τους δεν έχει γίνει ακόμη αισθητός.

(34) Η πρόσβαση των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας σε υπηρεσίες μακροχρόνιας φροντίδας παραμένει περιορισμένη, ενώ οι δημόσιες δαπάνες στον τομέα αυτόν συγκαταλέγονται μεταξύ των χαμηλότερων στην ΕΕ. Το ποσοστό των ατόμων ηλικίας 65 ετών και άνω που χρειάζονται μακροχρόνια φροντίδα λόγω σοβαρού βαθμού δυσκολίας στις δραστηριότητες προσωπικής φροντίδας ή στις οικιακές δραστηριότητες είναι μεταξύ των υψηλότερων στην ΕΕ (34,3 %). Η αύξηση του ποσοστού του πληθυσμού ηλικίας 65 ετών και άνω θα οδηγήσει σε ακόμη μεγαλύτερη ζήτηση για υπηρεσίες μακροχρόνιας φροντίδας κατά τα επόμενα έτη. Οι δυσκολίες στην πρόσβαση επιδεινώνονται από τις ελλείψεις εργαζομένων, οι οποίες οφείλονται στους χαμηλούς μισθούς και στο περιορισμένο πεδίο κάλυψης των συλλογικών διαπραγματεύσεων. Για να βελτιώσει τη διαθεσιμότητα, την προσβασιμότητα και την ποιότητα των υπηρεσιών, η Κύπρος θα μπορούσε να καθιερώσει ένα ολοκληρωμένο μοντέλο μακροχρόνιας φροντίδας, το οποίο να περιλαμβάνει άρτιο μηχανισμό διασφάλισης της ποιότητας για όλες τις μορφές μακροχρόνιας φροντίδας.

(35) Δεδομένης της στενής διασύνδεσης των οικονομιών των κρατών μελών της ζώνης του ευρώ και της συλλογικής συνεισφοράς τους στη λειτουργία της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης, το 2025 το Συμβούλιο συνέστησε στα κράτη μέλη της ζώνης του ευρώ να λάβουν μέτρα, μεταξύ άλλων μέσω των οικείων σχεδίων ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, για να εφαρμόσουν τη σύσταση σχετικά με την οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ 2025. Για την Κύπρο, οι συστάσεις 2, 3 και 5 συμβάλλουν στην υλοποίηση της πρώτης σύστασης για τη ζώνη του ευρώ σχετικά με την ανταγωνιστικότητα, ενώ οι συστάσεις 4 και 5 συμβάλλουν στην υλοποίηση της δεύτερης σύστασης για τη ζώνη του ευρώ σχετικά με την ανθεκτικότητα, και η σύσταση 1 συμβάλλει στην υλοποίηση της τρίτης σύστασης για τη ζώνη του ευρώ σχετικά με τη μακροοικονομική και χρηματοπιστωτική σταθερότητα που διατυπώνονται στη σύσταση του 2025.

ΣΥΝΙΣΤΑ στην Κύπρο να λάβει μέτρα το 2025 και το 2026 προκειμένου:

1. Να ενισχύσει τις συνολικές αμυντικές δαπάνες και την ετοιμότητα σύμφωνα με τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 6ης Μαρτίου 2025. Να διασφαλίσει ότι οι καθαρές δαπάνες διατηρούνται στην πορεία που συνέστησε το Συμβούλιο στις 21 Ιανουαρίου 2025.

2. Λαμβανομένων υπόψη των ισχυουσών προθεσμιών για την έγκαιρη ολοκλήρωση των μεταρρυθμίσεων και των επενδύσεων βάσει του κανονισμού (ΕΕ) 2021/241, να επιταχύνει την υλοποίηση του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, συμπεριλαμβανομένου του κεφαλαίου για το REPowerEU. Να επιταχύνει την εφαρμογή του προγράμματος της πολιτικής συνοχής (ΕΤΠΑ, ΤΔΜ, ΕΚΤ+, ΤΣ), αξιοποιώντας, ανάλογα με την περίπτωση, τις ευκαιρίες που προσφέρει η ενδιάμεση επανεξέταση. Να κάνει τη βέλτιστη δυνατή χρήση των μέσων της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένων των ευκαιριών που παρέχουν το InvestEU και η πλατφόρμα στρατηγικών τεχνολογιών για την Ευρώπη, ώστε να βελτιώσει την ανταγωνιστικότητά της.

3. Να ενισχύσει την έρευνα και την καινοτομία και την εμπορική αξιοποίηση των αποτελεσμάτων της έρευνας ενθαρρύνοντας τις δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις στην έρευνα και ανάπτυξη, βελτιώνοντας τις συνέργειες μεταξύ έρευνας και επιχειρήσεων και θεσπίζοντας μια συνεχή μακροπρόθεσμη στρατηγική έρευνας και καινοτομίας με δείκτες εισροών-εκροών και πολυετή χρηματοδότηση. Να διευκολύνει τη διαφοροποίηση της οικονομίας και περισσότερες παραγωγικές επενδύσεις καθιστώντας δυνατή τη δημιουργία εναλλακτικών μέσων αποταμίευσης και επενδύσεων, αυξάνοντας τις χρηματοοικονομικές γνώσεις, διευκολύνοντας τη συμμετοχή στις κεφαλαιαγορές και βελτιώνοντας την πρόσβαση των επιχειρήσεων σε ευκαιρίες μη τραπεζικής χρηματοδότησης. Να απλουστεύσει τις κανονιστικές ρυθμίσεις, να βελτιώσει τα ρυθμιστικά εργαλεία και να μειώσει τη διοικητική επιβάρυνση, με ιδιαίτερη έμφαση στη βελτίωση των διαδικασιών αδειοδότησης για επενδύσεις και στη σύσταση νέων επιχειρήσεων. Να βελτιώσει τη διακυβέρνηση των κρατικών επιχειρήσεων ευθυγραμμίζοντάς την με τις διεθνείς βέλτιστες πρακτικές, στις οποίες συμπεριλαμβάνονται ο αξιοκρατικός διορισμός των διοικητικών συμβουλίων, η πολιτική ιδιοκτησίας και η διαχείριση βάσει επιδόσεων.

4. Να περιορίσει τη συνολική εξάρτηση από τα ορυκτά καύσιμα και να διαφοροποιήσει περισσότερο τον ενεργειακό εφοδιασμό, ιδίως με την ανάπτυξη ενεργειακών διασυνδέσεων με γειτονικές χώρες, την κλιμάκωση της χρηματοδότησης για την ενεργειακή απόδοση, την προώθηση των βιώσιμων μεταφορών και την αναβάθμιση του δικτύου ηλεκτρικής ενέργειας και των εγκαταστάσεων αποθήκευσης ενέργειας, ώστε να μπορούν να διαχειριστούν το αυξανόμενο μερίδιο των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Να καταπολεμήσει την ενεργειακή φτώχεια. Να εντείνει τις επενδύσεις σε υποδομές ύδρευσης, αποχέτευσης και διαχείρισης αποβλήτων, να προωθήσει βιώσιμες πρακτικές χρήσης των υδάτων και να ενισχύσει τις προσπάθειες για την πρόληψη της δημιουργίας αποβλήτων και τη βελτίωση της χωριστής συλλογής αστικών αποβλήτων και απορριμμάτων συσκευασίας. Να βελτιώσει την εφαρμογή μέτρων προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, δίνοντας έμφαση στη βελτίωση του θεσμικού πλαισίου που διέπει την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή.

5. Να αντιμετωπίσει τις ελλείψεις εργατικού δυναμικού και τις αναντιστοιχίες δεξιοτήτων ενισχύοντας τη συμμετοχή των νέων στην αγορά εργασίας, αυξάνοντας περαιτέρω τη δυναμικότητα και την ελκυστικότητα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και προωθώντας την εκπαίδευση ενηλίκων. Να εντείνει τις προσπάθειες σε επίπεδο πολιτικής για την ενίσχυση των πράσινων και ψηφιακών δεξιοτήτων. Να αυξήσει ακόμα περισσότερο τη συμμετοχή στην προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα, να βελτιώσει τις βασικές δεξιότητες και να αυξήσει τη συμμετοχή των σπουδαστών στους τομείς των θετικών επιστημών, της τεχνολογίας, της μηχανικής και των μαθηματικών (STEM). Να βελτιώσει τη διαθεσιμότητα και την προσβασιμότητα των υπηρεσιών μακροχρόνιας φροντίδας με τη δημιουργία ενός

σύγχρονου και ολοκληρωμένου μοντέλου μακροχρόνιας φροντίδας με επαρκή χρηματοδότηση.

Βρυξέλλες,

Για το Συμβούλιο
Ο/Η Πρόεδρος